

El Romanyà intacte de Mercè Rodoreda

El dia 13 d'abril
de fa vint anys
Mercè Rodoreda
faltava a Girona.
Està enterrada
a Romanyà de la Selva.
La professora
Mariàngela Vilallonga
viu a la llar de
Romanyà que Rodoreda
va triar per escriure
la seva obra,
en tornar de Ginebra.
El contacte amb la casa
i el jardí li ha permès
descobrir la presència
amagada del paisatge
de Romanyà en les
novel·les i els contes
de l'escriptora.

Una olivera de tres branques, signe de pau, senyoreja a l'entrada, al costat de tres xiprers, signe de bon acolliment; l'alzina surera domina el jardí; els arbres fruiters són plantats al darrere de la casa; hi ha mimoses de menes diverses i molts arbustos. Les parets dels banys són cobertes de terra al sostre amb mosaics de flors. Aquest jardí i aquesta casa protagonitzen un relat del llibre *Viatges i flors*.

El llorer es troba arran de casa i només li toca el sol al matí, i l'estany és envoltat d'arbres alts, heures i tres cedres, llegim a *Mirall trencat*.

L'aire que s'hi respira, suau i net, la frondositat del bosc i l'ambient agrest i selvàtic que envolta la casa, amara *Quanta, quanta guerra*.

El jardí, la casa i el paisatge són anònims, indeterminats, però són el jardí, la casa i el paisatge que van acollir Mercè Rodoreda l'any 1972 i que no deixaria de veure, contemplar i admirar fins al final dels seus dies.

La casa és el xalet de Carme Manrúbia i va ser la residència habitual de l'escriptora des del 1972 fins al 1979. Aquí va enllestir i escriure gairebé tota la seva producció tardana. Aquell any 1979 es va traslladar a un xalet propi, construït just a l'altra punta del jardí.

Ens trobem als límits tramuntanals del Baix Empordà. A Romanyà de la Selva, poblet encimbellat format per cases escampades, fonts i monuments megalítics, situat als estreps del massís d'alzines sureres de les Gavarres, damunt la serralada que cau sobre la Platja d'Aro. Al seu voltant, i als seus peus, se situen, com a punts cardinals, les poblacions de Llagostera, Santa Cristina d'Aro, la

Platja d'Aro i Calonge, i les vies principals de comunicació del veral el deixen tranquil, lliure de trànsit.

La catedrática de llatí de la Universitat de Girona Mariàngela Vilallonga treballa al despatx de Mercè Rodoreda i passeja pel seu jardí perquè viu al xalet de Carme Manrúbia, xalet que Manrúbia i Rodoreda batejaren amb el nom del Senyal, en homenatge al *Demian*, d'Hermann Hesse, i que ara ha hagut de rebatejar amb el nom de Senyal Vell, perquè el rètol originari el va traslladar la Manrúbia a una casa taller que es va construir al costat.

Enamorada de l'obra de Rodoreda, Mariàngela Vilallonga, nascuda a Llagostera i resident a Santa Cristina d'Aro, i, per tant, rendida a l'encís peculiar de Romanyà, el mateix que va seduir l'escriptora, va comprar a Carme Manrúbia la propietat l'any 1984, morta ja l'escriptora, i ha conservat tant la casa com el jardí amb els retocs i transformacions mínims. La casa pròpia de la Rodoreda, ara amb el pas tallat al jardí del Senyal, se la van vendre els hereus de l'escriptora i l'ocupen uns turistes alemanys, els quals han escrit a mà, a la bústia, "Casa de M. Rodoreda".

Empesa per la responsabilitat de viure en el paradís privat de Mercè Rodoreda, Mariàngela Vilallonga s'ha dedicat a rastrejar la presència anònima i mig amagada de la casa, el jardí i el paisatge en l'obra literària escrita des del despatx que ocupa. I ha descobert que, amb fidelitat a vegades fotogràfica i, altres vegades, amb lleus variacions, el jardí i alguns detalls de la casa són per a Mercè Rodoreda font d'inspiració i models d'estudi, i que tot un conte del recull *Viatges i flors* (1980), "Viatge al

poble de la por”, és format per la descripció de la casa i el jardí. Però fins i tot en el jardí urbà de *Mirall trencat* apareixen elements del Senyal, com l'estany i el llorer. I la novel·la *Quanta, quanta guerra* (1980) està tota amarada del paisatge de les Gavarres i de les sensacions que hi va experimentar l'escriptora.

El primer senyal de la relació entre Romanyà i l'obra de Rodoreda és el Senyal, nom de la casa. Carme Manrúbia, que va influir en la seva amiga, era rosa-creu i, per tant, amant dels símbols que només els adeptes a la societat secreta coneixen. El senyal, el porta Caín al front i, com explica Hermann Hesse –autor, per cert, d'un dels llibres iniciàtics de la Rosa-creu, *Viatge a l'Orient*– a *Demian* distingia una intel·ligència i uns esguards superiors, però la gent el va trobar inquietant i pertorbador i, per venjança, va atribuir a Caín el símbol del mal.

Mercè Rodoreda tenia molt present tot això quan va crear *Quanta, quanta guerra* fins al punt que la novel·la engegava així: “Vaig néixer a mitjanit, a la tardor, amb una taca al front no pas més grossa que una lletia. Quan feia enfadar la meua mare, deia, mig girada d'esquena, ‘sembles un Caín’.” Només els lectors de *Demian* o els que coneixin el nom de la casa podrien lligar caps.

Si passem la tanca d'obra del Senyal, ara el Senyal Vell, veurem l'olivera, signe de pau, i els tres xiprers, signe de bon acolliment, que senyoregen a l'entrada, tal com els va immortalitzar l'escriptora. També veurem molts arbres i flors, fins i tot els arbres fruiters, i l'estany, tal com els va descriure.

Un element decoratiu de l'interior de la casa, les rajoles dels banys, s'han mantingut intactes, tot i que el pas del temps i el canvi de gust dels decoradors i constructors les han deixat xarones. Però Mariàngela Vilallonga no les pensa tocar. Mercè Rodoreda s'hi va inspirar per escriure: “Les parets dels banys estan cobertes de terra al sostre amb mosaics de flors, sempre roses. Els uns amb roses rosa, els altres amb roses blaves, d'altres amb roses grogues.” Doncs sí, ens mostra Mariàngela Vilallonga, els mosaics de flors cobreixen obsessi-



Mercè Rodoreda, en un racó del jardí de Romanyà, el juny del 1977. Al xalet de Carme Manrúbia hi visqué del 1972 al 1979. El despatx tenia sortida al jardí. El llorer és arran de casa, com a *Mirall trencat*.

Per Vilallonga, on més es respira Romanyà és a ‘Quanta, quanta guerra’: “Sense Romanyà, avui no existiria”

vament les parets dels banys, amb dues diferències: no són tot flors, i el darrer no és groc, sinó verd. El rosa, un rosa granatós, el més esclatant, és el de les rajoles del bany privat de l'escriptora.

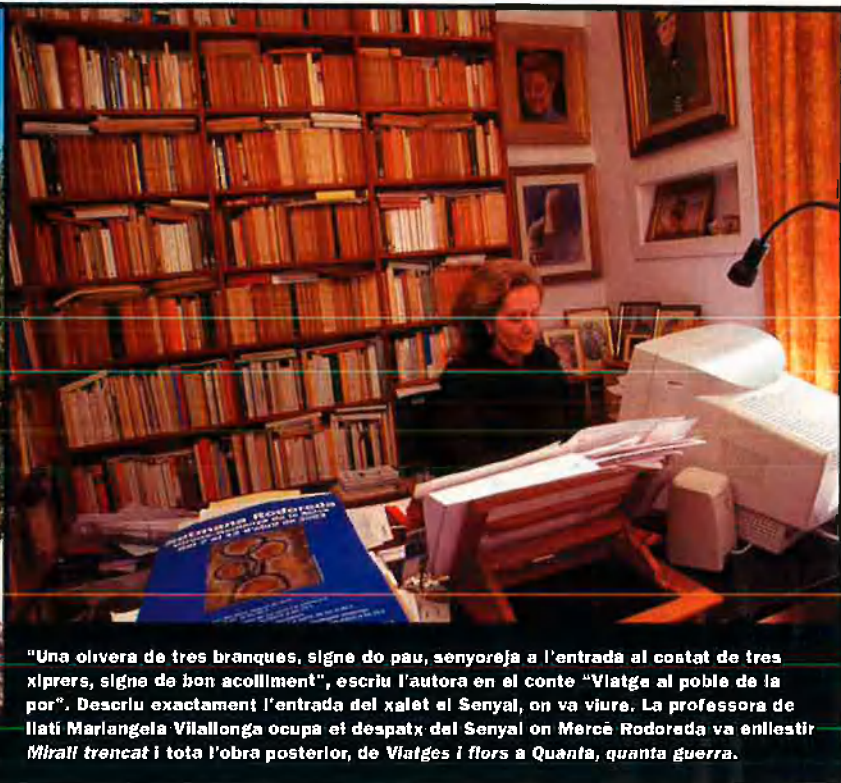
La tramuntana i el pas del temps ha modificat el jardí. La Rodoreda parla de tres classes de mimoses en el “Viatge al poble de la por”. “Hi eren. Però una forta tramuntanada va tombar la de la classe que deia que estan sempre en flor”, ens diu Vilallonga.

Però sobretot hi veurem l'alzina surera dominant al bosc i que ara ha quedat in-

tegrada a la varietat botànica del jardí i que s'alçava per sobre de les altres, plantades joves, quan l'autora en parla al “Viatge al poble de la por”: “L'arbre que domina el jardí, tot i que n'hagin abatudes unes quantes per fer lloc als altres arbres, és l'alzina. Arbre de gran monotonia però de gran seguretat. Sense malura, de fulla perenne, resistent a totes les envestides dels vents, que brota segur, que es protegeix la soca amb un gruix de suro actualment poc cobejat pels tapers [constatació de la situació del moment a la comarca] però que



JORDI PLAY



"Una olivera de tres branques, signe de pau, senyoreja a l'entrada al costat de tres xiprers, signe de bon acolliment", escriu l'autora en el conte "Viatge al poble de la por". Descriu exactament l'entrada del xalet el Senyal, on va viure. La professora de llati Mariàngela Vilallonga ocupa el despatx del Senyal on Mercè Rodoreda va enllestir *Mirall trencat* i tota l'obra posterior, de *Viatges i flors a Quanta, quanta guerra*.

dóna a l'arbre l'abrigall que necessita i que li permet amb molta parsimònia, així sí, de fer-se centenari."

On es respira més Romanyà és, diu la professora, a *Quanta, quanta guerra*. "Són molts els paisatges –diu– en els quals es descriuen moments o paisatges. Tota la novel·la té una ambientació agresta i selvàtica com la mateixa muntanya i els seus boscos. S'hi respira l'aire suau i net de la muntanya, l'olor de la terra molla, la humitat del bosc d'alzines sureres i arbocers; s'hi sent el vent que empeny les fulles dels arbres, els xiscles dels gaigs i el cant de la puput, però també el silenci espès en la foscor; s'hi endevinen els núvols que corren de pressa pel cel; s'hi pressent el misteri de la frondositat del bosc, les bestioles que hi fan vida. Es respira Romanyà en tota la seva plenitud. No existiria la novel·la sense Romanyà."

La catedràtica de llati ha donat un pas de gegant en l'atribució a Romanyà d'un paper clau en l'obra rodorediana de l'última època. Romanyà, ja s'havia dit (Carme Arnau), va ser un estímul, va donar un darrer i poderós impuls a la seva producció. I Mercè Ibarz havia vist que els paisatges de Romanyà van fer el

miracle de fer sortir la imaginació rodorediana del seu cau interior, exclusivista, i la van fer passejar pels mons exteriors i indefinits "d'aquesta obra visionària i clarivident que és *Quanta, quanta guerra*". Però fins que Mariàngela Vilallonga no va començar a observar-ho, al 1984, no s'havia pensat que el jardí, la casa i el paisatge haguessin estat models i font d'inspiració tan importants.

A més de l'acte d'estima personal i intel·lectual envers Mercè Rodoreda, és a dir, l'adquisició i la conservació del Senyal i l'estudi de la seva relació amb l'obra, la professora i escriptora Vilallonga té intenció de fer un tercer regal al país i a la cultura catalana; vol convertir la propietat, amb ajuts públics i privats, en un centre cultural, que es podria dir Centre Cultural Rodoreda-Romanyà, en el qual participaria el municipi de Santa Cristina d'Aro, i que inclouria el jardí i el xalet com a casa museu de l'escriptora.

La Diputació de Girona ha finançat ara un estudi que ha determinat la viabilitat d'aquesta idea, en cas que es puguin trobar ajuts privats que complementin els públics.

La màgia de Romanyà. Ginebra, Barcelona i Romanyà de la Selva són els tres grans espais rodoredians, però Romanyà ho és especialment perquè literàriament no és compartit. Mercè Rodoreda va fer-hi un descobriment màgic, com va confessar, perquè era un indret per descobrir, un més dels secrets de la geografia catalana. Un secret que es va mantenir ben guardat tot i trobar-se al costat de la Costa Brava.

Romanyà de la Selva és un dels pocs verals catalans, i ja no diguem empordanesos, que Josep Pla desconeixia. Només un gran escriptor conegut se'n va ocupar, però sense fer-se'n seu, Gatzel. En el llibre *Sant Feliu de la Costa Brava* parla de l'antic costum que la gent de Sant Feliu de Guíxols tenia de pujar "al llogarret de Romanyà" per l'aplec de Santa Creu, i que quan arribaven a dalt es trobaven "en un replà deliciós". Això és tot.

Si Mercè Rodoreda va poder enamorar-se de Romanyà, descobrir Romanyà i escriure que va posar una mà damunt de la pedra milenària del dolmen "per veure si podia copsar-ne la influència màgica dels corrents aeris i tel·lúrics", és perquè cap Pla, Ruyra o Verdaguier



L'estany del jardí, amb el fanal i els cedres. Hi havia dos desmats, com ha deixat escrit l'escriptora en un conte situat en un indret indeterminat, però que no van arribar a arrelar mai. En l'estany neden, encara, com en temps de l'escriptora, peixos vermells. A l'estany de Mirall trencat també hi ha peixos vermells. Mariàngela Villalonga llegeix les narracions de la Rodoreda que descriuen el jardí, la casa i el paisatge del voltant.

no l'havien descobert abans i el terreny era literàriament verge. Només ho sabien els escriptors locals, i n'hi havia pocs, amb prou feines un parell.

Un d'ells era el pintor llagosterenc Rafael Mas Ripoll, director de l'Escola de Belles Arts del municipi.

L'any 1948 va parlar, en un llibre editat per l'Ajuntament i, per tant, de poca circulació, titulat *Coses de Llagostera*, del que gairebé trenta anys més tard faria l'escriptora: "Si algun dia, amic lector, et trobes en el poblet assolellat de Romanyà de la Selva, allí en aquella alta carena que mira cara a cara el Canigó i rep la besada de la tramuntana del Pirineu, decantant cap al cantó de llevant i travessant suredes i roures baixaràs per un corriol de pastor i veuràs entre les branques la costa llunyana de Palamós." Allí a prop, "cobertes de gatoses i mòdegues, veuràs unes pedres grosses i solitàries, abandonades, sobreposades algunes i d'altres caigudes a tort i a dret". I aconsella: "Descobreix-te amb respecte davant d'elles: és el primer temple que construí l'home; és un Dolmen."

Lluís Bonada



Espectacles en cartell:

"N"

**HUGONSTEIN
LA FAMÍLIA VAMP
FANTÀSTIC
ESCULTURES HUMANES
EL SOMNI D'UNA NIT D'ESTIU
HUMANITY EXPERIENCE**

FAM DE FOC

Peça per encàrrec per a esdeveniments de qualsevol tipus.

Infantil. Carrer o sala

Animació

Desfilades

Periormances

Carrer o sala. Gran Format

Teatre amb pirofècnicia. Plaça.

Gran format.

Show pirofècnico-teatral. Correfocs